

RIVOJLANAYOTGAN ZAMONAVIY FUTBOLNING YOSHLAR ORASIDA AHAMIYATI

Ashurova Gulnoza Ro'zmat qizi¹

¹ Andijon davlat texnika instituti sport klubi to'garak rahbari

Ashurova Shaxlo Azamovna¹

¹ Toshkent viloyati Bekobod shahar politexnikumi
jismoniy tarbiya o'qtuvchisi

Yo'ldosheva Nodira Axyor qizi¹

¹ Toshkent viloyati futbol maktabi murabbiyi

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 03.06.2025

Revised: 04.06.2025

Accepted: 05.06.2025

KALIT SO'ZLAR:

futbol, yoshlar,
sog'lom turmush tarzi,
sport, jamoa, intizom,
tarbiya, ijtimoiy
ko'nikmalar,
professional rivojlanish,
sport infratuzilmasi.

Ushbu maqolada zamonaviy futbolning yoshlar hayotidagi o'rni va ahamiyati yoritilgan. Futbolning sog'lom turmush tarzini shakllantirish, ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish, intizom va mehnatsevarlikni o'rgatishdagi roli tahlil qilingan. Shuningdek, sport orqali yoshlarning kelajagiga professional imkoniyatlar yaratish masalalariga ham e'tibor qaratilgan. Maqola futbolning yoshlar tarbiyasidagi ijobiy ta'sirini ochib beradi va sportni ommalashtirish zarurligini asoslaydi.

KIRISH. Bugungi kunda futbol nafaqat ommabop sport turi, balki yoshlar tarbiyasida, ularning sog'lom hayot tarzini shakllantirishda va ijtimoiy faolligini oshirishda muhim vosita bo'lib bormoqda. Zamonaviy futbol jahon bo'ylab yildan-yilga rivojlanib, yangi texnologiyalar, murabbiylik yondashuvlari va tibbiy nazorat asosida yuksak darajaga chiqmoqda. Aynan shunday taraqqiyot yoshlar uchun futbolning ahamiyatini yanada oshirmoqda. Futbol jismoniy faollikni rag'batlantiradigan eng samarali sport turlaridan

biridir. Doimiy mashg'ulotlar orqali yoshlar sog'lom, baquvvat va chidamli bo'lib voyaga yetadilar. Bundan tashqari, futbol yurak-qon tomir tizimini mustahkamlaydi, mushaklarni rivojlantiradi va immunitetni kuchaytiradi. Bugungi kunda yoshlar orasida telefonga qaramlik va harakatsiz hayot tarzining ko'paygani sababli futbol ularni faol hayotga qaytarishda muhim rol o'ynamoqda. Zamonaviy futbol yoshlarni jamoa bilan ishlash, o'zaro hurmat, birdamlik va mas'uliyat kabi fazilatlarga o'rgatadi. Jamoaviy sport turi bo'lganligi sababli, futbolchilar o'z fikrini to'g'ri ifodalash, murosaga kelish va boshqalarni eshitish qobiliyatini rivojlantiradi. Bu esa yoshlarning kelgusida jamiyatga moslashuvi va muvaffaqiyatli shaxs bo'lib yetishishiga xizmat qiladi. Murabbiy nazoratida olib boriladigan futbol mashg'ulotlari orqali yoshlar tartib-intizomga, vaqtni to'g'ri taqsimlashga va mehnatsevarlikka o'rganadilar. Sportdagi muvaffaqiyat uzoq muddatli mehnat, qat'iyat va sabr bilan bog'liq. Shu bois, futbol o'ynayotgan yoshlar hayotda ham bardavom bo'lishga, qiyinchiliklarni yengib o'tishga o'rganadilar. Zamonaviy futbol yoshlar uchun katta imkoniyatlar eshigini ochadi. Futbol akademiyalari, professional klublar va xalqaro turnirlar orqali iqtidorli yoshlar o'zini ko'rsatib, katta sahnalarga chiqish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu esa nafaqat ularning kelajagini ta'minlaydi, balki butun jamiyat uchun ijobiy o'zgarishlarni olib keladi. Rivojlanayotgan zamonaviy futbol yoshlar hayotida katta ahamiyatga ega. U nafaqat sog'lom avlodni shakllantirish, balki ma'naviy-axloqiy tarbiyani mustahkamlash, ijtimoiy faollikni oshirish va kelajak avlodga yo'l ko'rsatishda beqiyos vositadir. Shu bois, maktab va mahalla darajasida futbolga bo'lgan e'tiborni yanada oshirish, sport infratuzilmasini rivojlantirish dolzarb masalalardan biridir.

Futbol nafaqat jismoniy faollikni ta'minlash vositasi, balki yoshlar tarbiyasida muhim ahamiyatga ega bo'lgan ijtimoiy va ma'naviy omil sifatida ham e'tirof etilmoqda. Shu bois, futbolning yoshlar orasida ommalashuvi va rivojlanishi ularning sog'lom turmush tarzini shakllantirish, ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish, shuningdek, intizom va mehnatsevarlik kabi insoniy fazilatlarni shakllantirishda katta rol o'ynaydi.

O'zbekiston sharoitida ham futbol sohasida sezilarli o'zgarishlar va rivojlanishlar kuzatilmoqda. Mamlakatimizda yosh futbolchilarga yuqori sifatli ta'lim va treninglar berish, ularni professional darajaga yetkazish bo'yicha keng ko'lamli ishlar olib borilmoqda. Bu esa nafaqat sport sohasidagi muvaffaqiyatlarga, balki yoshlar orasida sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishga ham xizmat qilmoqda.

Shu bois, zamonaviy futbolning yoshlar hayotidagi ahamiyatini ilmiy jihatdan o'rganish, uning tarbiyaviy va ijtimoiy rolini aniqlash dolzarb masalaga aylangan. Ushbu maqolada futbolning yoshlar salomatligini mustahkamlash, ularni jamoaviy ishga o'rgatish,

shuningdek, yoshlarning kelajagiga professional imkoniyatlar yaratishdagi roli tahlil qilinadi. Bundan tashqari, futbolni ommalashtirish va yoshlar orasida sport madaniyatini shakllantirish yoʻlidagi muammolar ham koʻrib chiqiladi.

Tadqiqotning dolzarbligi. Bugungi globallashuv va texnologik taraqqiyot sharoitida yoshlar orasida sogʻlom turmush tarziga boʻlgan ehtiyoj tobora ortib bormoqda. Raqamli qurilmalarga qaramlik, jismoniy faollikning kamayishi va psixologik muammolarning koʻpayishi yoshlar salomatligiga salbiy taʼsir koʻrsatmoqda. Shu nuqtai nazardan, futbol kabi jamoaviy sport turlarining yoshlar hayotiga integratsiyalashuvi dolzarb masala hisoblanadi. Zamonaviy futbol nafaqat sport sifatida, balki yoshlar tarbiyasi, ijtimoiylashuvi, mehnatsevarlik va masʼuliyat tuygʻusini shakllantirish vositasi sifatida ham muhim oʻrin tutadi. Ushbu maqola orqali yosh avlodni sogʻlom va faol hayot tarziga yoʻnaltirishda futbolning ijtimoiy, maʼnaviy va jismoniy jihatdan qanday foyda berishi tahlil qilinadi. Shu bois, mazkur mavzuning ilmiy jihatdan oʻrganilishi nafaqat sport sohasi, balki taʼlim, sogʻliqni saqlash va yoshlarga oid davlat siyosati nuqtai nazaridan ham dolzarb ahamiyatga ega.

Adabiyot tahlili. Zamonaviy futbol nafaqat sport turi, balki yoshlar tarbiyasi, sogʻlom turmush tarzi va ijtimoiy faollikni oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu boʻlimda futbolning yoshlar hayotidagi oʻrni va ahamiyati boʻyicha mavjud ilmiy tadqiqotlar tahlil qilinadi. Axmedov (2024) oʻz maqolasida yosh futbolchilarni jismoniy tayyorlashda oʻquv mashgʻulotlarini toʻgʻri tashkil etish zarurligini taʼkidlaydi. U sport mashgʻulotlarida harakatli oʻyinlardan foydalanish va jismoniy sifatlarni rivojlantirishni muhim deb hisoblaydi. Sharipov (2024) zamonaviy futbolning yoshlar ongini shakllantirishdagi rolini oʻrganib, futbolning ijtimoiy taʼsirini tahlil qiladi. U futbol tizimi yaxshi rivojlangan mamlakatlarda yoshlar jinoyatchiligi va giyohvand moddalarni isteʼmol qilishda sezilarli pasayish kuzatilganini taʼkidlaydi. Masalan, Braziliyada kam taʼminlangan hududlarda futbol maktablarini rivojlantirishga qaratilgan hukumat dasturlari jinoyatlar darajasini 30%ga kamaytirishga yordam bergan. Karimov, Atajanov va Yusufboyev (2023) oʻz maqolalarida bugungi zamonaviy futbol oʻyinidagi taktik harakatlarning mazmun mohiyatini oʻrganib, zarur xulosalar keltirgan. Ular futbol oʻyinida samarali taktika va texnik harakatlarning ahamiyatini taʼkidlaydi.

Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yildagi "Ommaviy va professional futbolni har tomonlama rivojlantirishning qoʻshimcha chora-tadbirlari toʻgʻrisida"gi PQ-115-son qarori yoshlar futbolini rivojlantirishga qaratilgan muhim hujjatdir. Ushbu qarorda futbol akademiyalarini rivojlantirish, malakali mutaxassislarni jalb qilish va yosh

futbolchilarni tayyorlash tizimini takomillashtirish masalalari ko'rib chiqilgan. Futbolda jismoniy sifatlarning ahamiyati katta. Egiluvchanlik, maksimal tezkorlik, chaqqonlik, chidamlilik kabi jismoniy sifatlarning futbolchilarni o'yinda muvaffaqiyatli bo'lishiga yordam beradi. Ushbu sifatlarni rivojlantirish yosh futbolchilarning umumiy va maxsus jismoniy tayyorgarligini oshirishga xizmat qiladi. Yuqoridagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy futbol yoshlar hayotida nafaqat sport sifatida, balki tarbiya, ijtimoiylashuv, jismoniy va ma'naviy rivojlanish vositasi sifatida ham muhim o'rin tutadi. Shuningdek, futbolning yoshlar ongini shakllantirishdagi roli, taktik tizimlarning ahamiyati va jismoniy sifatlarning rivojlanishi kabi masalalar tadqiqotlar orqali o'rganilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqot zamonaviy futbolning yoshlar hayotiga bo'lgan ta'sirini o'rganish, uning ijtimoiy, jismoniy va ma'naviy jihatdagi ahamiyatini aniqlashga qaratilgan. Tadqiqotda bir nechta metodologik yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqotning asosiy metodlaridan biri sifatida mavjud ilmiy maqolalar, statistika ma'lumotlari, hukumat qarorlari va xalqaro futbol tashkilotlari hisobotlari tahlil qilindi. Bu orqali futbolning yoshlar salomatligi, tarbiyasi va ijtimoiy rivojlanishiga qanday ta'sir ko'rsatishi aniqlashtirildi. Tadqiqot doirasida O'zbekistonning turli hududlarida faoliyat yuritayotgan futbol maktablaridagi 14–18 yosh oralig'idagi 100 nafar o'quvchi o'rtasida so'rovnoma o'tkazildi. So'rovnomalarda yoshlarning futbolga bo'lgan qiziqishi, undagi motivatsiya, jismoniy faollik darajasi va ijtimoiy ko'nikmalarining shakllanishiga oid savollarni o'z ichiga oldi.

Amaliy mashg'ulotlar jarayonida murabbiylar bilan suhbatlar o'tkazilib, yosh futbolchilarning jismoniy va ruhiy holati, ularning intizom darajasi va o'zaro muloqot qobiliyatlari kuzatildi. Bu yondashuv orqali futbol treninglarining yoshlar hayotiga ijobiy ta'siri amaliy jihatdan baholandi. Yoshlar ishtirokidagi futbol faoliyatining ta'siri boshqa sport turlari bilan solishtirilib tahlil qilindi. Bu usul orqali futbolning boshqa sport turlariga nisbatan qanday afzalliklari borligi aniqlashga harakat qilindi. Tadqiqot davomida O'zbekiston Respublikasi Sportni rivojlantirish agentligi, FIFA, va boshqa manbalardan olingan rasmiy statistik ma'lumotlardan foydalanildi. Bu ma'lumotlar yoshlar o'rtasida futbol bilan shug'ullanish darajasi, sport inshootlarining mavjudligi va futbol orqali erishilgan natijalarni o'z ichiga oladi.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot natijalari zamonaviy futbolning yoshlar hayotida qator muhim ijtimoiy, jismoniy va ma'naviy funksiyalarni bajarishini ko'rsatdi. So'rovnoma, amaliy kuzatuvlar va adabiy manbalar tahliliga asoslanib, quyidagi asosiy xulosalarga kelindi. So'rovnomada qatnashgan yoshlarning aksariyati (85%) futbol bilan

shug'ullanish natijasida o'zlarining sog'lomroq va chiniqqanligini his qilganini bildirgan. Bu esa futbolning jismoniy faollikni oshirish, yurak-qon tomir tizimi va umumiy jismoniy salomatlikni yaxshilashdagi muhim rolini tasdiqlaydi. Ayniqsa, harakatsiz hayot tarzining keng tarqalgan davrida futbol yoshlarni faol hayotga qaytaruvchi vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Futbol o'yinlari orqali yoshlar o'zaro muloqot qilish, jamoada ishlash, hurmat, birdamlik va mas'uliyat kabi ijtimoiy ko'nikmalarga ega bo'layotgani kuzatildi. Murabbiylar bilan olib borilgan suhbatlar shuni ko'rsatdiki, futbol jamoalarida qatnashayotgan yoshlar o'rtasida hamjihatlik va do'stona muhit shakllanadi, bu esa ularning ijtimoiy hayotda faolroq bo'lishiga olib keladi. Futbol mashg'ulotlari yoshlarni intizomli bo'lish, vaqtni to'g'ri taqsimlash, qat'iyatlilik va o'ziga bo'lgan ishonchni oshirishga yordam beradi. Tadqiqotda qatnashgan murabbiylar yosh futbolchilarning o'qishga va boshqa hayotiy faoliyatlarga nisbatan ham mas'uliyatliroq bo'lib borayotganini ta'kidlashdi.

Futbol yoshlar uchun nafaqat sog'lom turmush, balki kelajak kasbi va daromad manbai sifatida ham xizmat qilishi mumkin. Rivojlangan sport tizimi va akademiyalarning mavjudligi yosh futbolchilarga professional sportchi bo'lish imkonini beradi. Bu esa futbolning yoshlar motivatsiyasini oshiruvchi omil sifatidagi rolini kuchaytiradi. Tadqiqot davomida maktab va mahalla darajasida futbolni ommalashtirishga bo'lgan ehtiyoj yaqqol ko'zga tashlandi. Aksariyat ishtirokchilar futbol mashg'ulotlarining ta'lim tizimi bilan bog'lanishini qo'llab-quvvatlagan. Bu esa futbolning nafaqat sport, balki tarbiya vositasi sifatida ham dolzarbligini ko'rsatadi. Zamonaviy futbol yoshlar orasida sog'lom hayot tarzini shakllantirish, ijtimoiy va ma'naviy fazilatlarni rivojlantirish, shuningdek, kelajakdagi professional yo'nalishlarini belgilashda muhim vosita hisoblanadi. Tadqiqot natijalari bu boradagi tizimli yondashuv va davlat tomonidan ko'rsatilayotgan e'tiborning dolzarbligini tasdiqlaydi.

Xulosa. Ushbu tadqiqot davomida olib borilgan tahlillar, so'rovnomalar va amaliy kuzatuvlar zamonaviy futbolning yoshlar hayotida tutgan o'rni nihoyatda muhim ekanini ko'rsatdi. Futbol yoshlar salomatligini mustahkamlash, ularni jismoniy faollikka jalb etish, ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish, intizomli va mas'uliyatli bo'lishga o'rgatishda samarali vosita hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, futbol yoshlarning nafaqat jismoniy, balki ma'naviy va psixologik rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Jamoaviy sport sifatida futbol orqali yoshlar o'zaro hurmat, birdamlik, murosaga kelish kabi hayotiy ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Bundan tashqari, futbol kelajak kasbini belgilash va professional sportchi sifatida shakllanish uchun ham katta imkoniyatlar eishigini ochadi. Shu sababli, maktablar, futbol akademiyalari va mahalla sport inshootlarida

futbolni yanada rivojlantirish, yoshlar orasida ommalashtirish va tizimli qo'llab-quvvatlash davlat siyosati doirasida ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lishi zarur. Bu orqali sog'lom, faol va ijtimoiy jihatdan barqaror yosh avlodni tarbiyalashga erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ахмедов, Ш. (2024). Ёш футболчиларни жисмоний тайёрлаш усуллари. *Спорт фанлари журналари*, 12(1), 45-53. <https://universaljurnal.uz/index.php/jurnal/article/view/584>
2. Шарипов, О. (2024). Замонавий футбол ва ёшлар тарбияси: ижтимоий аҳамият. *Ижтимоий фанлар таҳлили*, 8(3), 78-85. <https://www.grand-strategiya.uz/2025/02/futbol-ozbekiston-yumshoq-kuchining.html>
3. Каримов, И., Атажанов, Б., ва Юсуфбоев, Н. (2023). Замонавий футболда тактик тизимлар ва уларнинг мазмуни. *Физкультура ва спорт*, 15(4), 102-110. <https://erus.uz/index.php/er/article/view/1341>
4. Ўзбекистон Республикаси Президенти қарори. (2023). Оммавий ва профессионал футболни ривожлантириш чоралари. *ЎЗА расмий сайти*. https://uza.uz/oz/posts/ommaviy-va-professional-futbolni-har-tomonlama-rivojlantirishning-qoshimcha-chora-tadbirlari-togrisida_471096
5. Мирзаев, Д. (2023). Футболда жисмоний сифатларнинг аҳамияти. *Спорт ва саломатлик*, 9(2), 34-40.